

Скабара Р.М.

МУЗЕЙНИЙ ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Музейний туризм – це специфічна діяльність музеїв в сфері пізнавального туризму з виробництва і реалізації різних туристських продуктів музейного характеру (створення експозицій, організації екскурсій, музейних магазинів тощо), а також, у багатьох випадках, організації туристичного циклу (проживання, харчування, трансфер, інформаційне забезпечення).

Розвиток музейного туризму, на нашу думку, має базуватися на комплексного показу історії і культури територій, що входять в комплекс наукового, просвітницького та інших традиційних інтересів музеїв, обумовлених особливостями і складом тих чи інших музейних колекцій.

Базовими процесами, що пов'язані зі створенням музейно-туристських продуктів є інтерпретація культурної спадщини території і напрацювання специфічних музейно-туристських креативних рішень.

На жаль, в Україні майже не використовується історико-культурна спадщина для формування спільної ідентичності, консолідації громадян різних регіонів, формування позитивного іміджу держави.

Проблеми залучення музейних закладів до співпраці з індустрією гостинності є предметом дослідження не лише музеєзнавців, а й представників інших наукових напрямів; вагомий внесок у вивчення різних аспектів цієї проблеми зробили і представники львівської географічної школи.

Вважаємо, що наукові дослідження, метою яких є аналіз проблем та перспектив використання історико-культурних туристичних ресурсів, зокрема музейного фонду, і напрацювання практичних рекомендацій для вирішення виявлених проблем, є актуальними і поступово набирають конструктивного спрямування.

Метою роботи є аналіз сучасного стану, виявлення проблем і перспектив використання музейного фонду, розвитку музейного туризму як перспективного напрямку індустрії гостинності Львівської області.

Для досягнення мети дослідження виконані завдання: - ознайомилися зі станом, сучасними підходами та понятійно-термінологічною системою дослідження музейного туризму; - зібрали і впорядкували статистичну і аналітичну інформацію, що характеризує історію та сучасний стан розвитку

музейництва в Львівській області; - вивчили особливості розміщення на території Львівської області об'єктів музейного фонду; - проаналізували проблеми та розкрили потенціал розвитку музейного туризму в Львівській області.

Індустрія гостинності Львівської області представлена підприємствами, організаціями і установами, які спеціалізуються на різних видах туризму, мають відмінні риси геопросторової організації і чинники, що її визначають, різнонаправлені вектори росту. Подальший розвиток галузі, зокрема її інфраструктурних компонентів, набув актуальності через необхідність якісної підготовки до проведення фінальної частини першості Європи з футболу у 2012 році.

Львівська область є найбільшою в Україні за кількістю, різноманітністю і ступенем збереження історико-культурних пам'яток, зокрема тих, що належать до архітектурно-містобудівної спадщини. В області на державний облік узято 3659 пам'яток архітектури і містобудування, з яких 794 – національного значення.

Основна частина історико-культурних, зокрема історико-архітектурних, пам'яток у Львівській області розташовані в обласному центрі, містах Жовква (в межах Державного історико-архітектурного заповідника), Белз (в межах Державного історико-культурного заповідника), Золочів (Музей-заповідник „Золочівський замок”), Дрогобич, Старий Самбір, Рава-Руська, населених пунктах, що складають Золоту підкову Лева.

Місто Львів за кількістю пам'яток архітектури різного часу і стилів є другим в Україні. Найбільше представлена середньовічна архітектура і тому центральна частина міста оголошена історико-архітектурним заповідником і внесена до „Списку світової культурної спадщини” ЮНЕСКО. Добре збережені культові споруди різних релігійних течій, житлова забудова, палацові й адміністративні будівлі, планувальна структура міста.

Як свідчать дані Львівського обласного управління статистики, на кінець 2008 р. на території Львівської області діяло 19 музеїв, що на дві одиниці менше, ніж у попередньому році, але на 5 більше, ніж у 1990 р.

Впродовж 1990-2008 рр. кількість відвідувань діючих музеїв Львівської області скоротилася на 35% (з 2246,0 тис. відвідувань у 1990 р. до 1670,5 тис. відвідувань у 2008 р.); цей показник поступово збільшується, починаючи з 2000 р. Одночасно зростає і показник відвідуваності музеїв, що розраховується на 100 осіб населення: з 39 у 2000 р. до 65 у 2008 р.

Вже у 2009 році музеї Львівської області відвідало на 132 тис. осіб більше, ніж за попередній період. Про це йдеться у звіті управління культури і туризму Львівської облдержадміністрації.

За таких обставин кількість екскурсій також зменшилась, відтак 2009 року у музеї області проведено 17062 екскурсії, а 2008 – 19672. Попри це музеї області продовжують активно працювати в організації виставкової діяльності. У 2009 році відбулося 339 виставок, а 2008 – на 8 менше.

Якщо порівнювати відвідуваність музеїв області з відвідуваністю театрів, концертних організацій чи, тим більше, кінотеатрів, то значна перевага – на боці музеїв. Варто зазначити, що такі результати досягаються і в тому числі, за рахунок туристичного потоку з-поза меж Львівщини.

Музейний фонд області у 2008 р. – це 1158,1 тис. експонатів, з яких впродовж року доступними для відвідувачів були лише 47,3 тис. або 4,1%. 93,6 тис. експонатів (8,1%) потребують різного рівня реставрації; 93,2% експонатів музеїв Львівської області належать до державної частини Музейного фонду України.

Якщо брати до уваги інформацію Львівського обласного управління статистики, то у 2008 р. 92,9% відвідувань музеїв припадає на 11 музеїв Львова, решта – на музеї, що діють в Дрогобичі, Самборі, Стрию, Бродівському, Городоцькому, Дрогобицькому і Кам'янка-Бузькому районах області. Такі просторові диспропорції є традиційними.

У Львові, наприклад, діють: Історичний музей, Львівська галерея мистецтв, Музей Львівської сакральної барокової скульптури „Творчість Іоанна Георгія Пінзеля”, Музей давніх пам'яток Львова (відділ Львівської галереї мистецтв), Національний музей, Музей етнографії та художнього промислу, аптека-музей, Музей історії медицини Галичини імені Мар'їани Панчишина, Музей народної архітектури та побуту, Державний природознавчий музей, Мінералогічний, Геологічний, Археологічний музей Львівського національного університету імені І. Франка тощо.

У складі відвідувачів музеїв Львівської області постійно більшу частину складають учні, слухачі та студенти (866,0 тис. осіб або 51,8% загальної кількості). Традиційно ця категорія відвідувачів віддає перевагу історичним та етнографічним музеям у Львові (94,1%). Саме тому музеї Львівської області співпрацюють зі школами у межах програми „Музейна педагогіка” й „Школа і музей: працюємо разом”.

Наприклад, у Національному музеї відбуваються відкриті та інтегровані уроки і семінари для вчителів образотворчого та музичного мистецтва, християнської етики, української літератури, історії (Національний музей у Львові ім. А.Шептицького), змонтовано фільм „Львівська галерея мистецтв” для використання педагогами у школах. у Львівському музеї історії релігії підготували нові сценарії ігрової екскурсії „Міфологія Стародавнього Єгипту”, інтерактивні лекції „Всесвіт у твоїх долонях”, театралізовані екскурсії „Музейна візитівка”.

Важливим, на нашу думку, є показ музейних експонатів поза територією музею, в 2008 р. одинадцять музеїв області організували 81 таку виставку (всього 319 виставок впродовж року). Ця практика дає неоцінений досвід, вона дає можливість створити додаткову рекламу музею, дозволить підготуватися до можливих більш інтенсивних туристських акцій. Для формування програм спеціалізованого туризму музеям необхідно попередньо вирішити низку завдань.

Найбільш простим рішенням є пропозиція по спеціалізації на історії і культурі свого регіону чи на імені будь-кого з відомих земляків, однак, у більшості випадків туристичний ринок автоматично відкидає подібний підхід.

Привабливими для вибору спеціалізації є подієвий туризм. Він, як правило, пов'язаний з унікальними подіями, приуроченими лише до конкретної території – найбільшими ярмарками, фестивалями, народними святами, річницями подій, ювілеями тощо. Насамкінець, для спеціалізації дуже важливими є власне музейні ініціативи.

Наступним завданням є грамотне укладання туристичної програми і туристичного маршруту. Власне музей і його цікаві місця ніколи не приваблять до себе такої уваги як цікавий маршрут з різноманітними об'єктами (наприклад, навіть в рамках однієї спеціалізації).

Ще одним важливим завданням є поєднання в межах музею комплексу функцій з організації туризму (передовсім екскурсійної діяльності і розміщення). Надання туристу нічлігу в конкретному місці збільшує прибутковість обслуговування на порядок; це своєрідний специфічний туристичний закон і він може бути застосований і в організації музейного туризму.

Тут зазначимо, що екскурсійною роботою займаються практично усі музеї Львівської області. У 2008 р. в 19415 екскурсіях в музеї взяли участь 503,9 тис. осіб, з них 335,6 тис. – учні та студенти.

Звичайно, легше це здійснити музеям-заповідникам, на територіях яких можливе будівництво готелів чи пристосування для цієї мети прибудов. Проте і в межах музею можлива реалізація такої ідеї.

В будь-якому випадку важливо не віддавати повністю організацію нічлігу, харчування і відпочинку туристів в рамки іншої туристичної фірми (тоді музею залишаються лише прибутки від продажу вхідних квитків), а організувати обслуговування цього невеликого туристичного потоку. У цьому випадку може виникнути проблема отримання нової ліцензії.

Насамкінець, потрібно відмітити ще одне важливе завдання – створення рекламної інформації і її поширення. Загальна реклама, навіть якщо вона буде яскравою і професійно виконаною, не принесе успіху.

Найважливішою умовою є наявність максимальної і чіткої інформації про пропонований тур: географічна карта, транспортна доступність, докладна характеристика всіх пунктів маршруту, місць нічлігу, погодинний розклад кожного дня туру, а також чітке вказання ціни і можливих скидок.

Отже, співробітництво музеїв і туристичної індустрії пов'язане з спільною ресурсною базою для розвитку цих видів діяльності, ґрунтується на сучасних тенденціях як у вдосконаленні роботи музеїв, так і у формуванні попиту на туристичний продукт.

Однією з таких тенденцій є поступовий перехід від дослідження і збереження окремих пам'яток культури і природи до дослідження і збереження спадщини у її цілісності і багатоманітті. Це вкрай важлива тенденція, яка визначає багато інших аспектів соціокультурного розвитку початку нового тисячоліття.

На наше переконання, музейний туризм може стати засобом внутрішньої мобілізації, засобом адаптації до умов ринку, це можливість вибудувати зовнішні стосунки, нову політику музею, відкриту назовні. Таким чином туризм може стати не додатковим, структуроутворюючим видом діяльності музею.

Можна стверджувати, що формування і реалізація спеціалізованої туристичної програми є серед можливостей кожного музею Львівської області. Спочатку це буде незначний туристичний потік спеціалістів чи тих людей, що цікавляться українською природою, історією чи культурою. Проте, саме такий невеликий потік є в силах обслужити колектив музею.

Література

1. Кузик С.П. Туризм і культурне середовище: особливості розвитку та використання // Туризм на порозі XXI ст.: освіта, культура, екологія. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (18-22 жовтня 1999 р., м.Київ). – Київ: Вид-во „КІТЕП”, 1999. – С.44-46. 2. Мазурик З. В. Культурна спадщина як туристичний продукт // Вісник Донецького інституту туристичного бізнесу. №9. 2005 р. – С. 243–246. 3. Музеї Карпатського регіону. Каталог. – Львів: Центр Європи, 2004. – 64 с. 4. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм у Львівській області. Статистичний збірник. – Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2009. – 46 с.

Скабара Р.М. Музейний туризм як перспективний напрям розвитку індустрії гостинності Львівської області.

У статті виявлено і проаналізовано сучасний стан, проблеми і перспективи залучення музейних установ Львівської області до співпраці з

індустрією гостинності. Відзначено, що ця взаємодія пов'язана зі спільною ресурсною базою для розвитку цих видів діяльності, ґрунтується на сучасних тенденціях як у вдосконаленні роботи музеїв, так і у формуванні попиту на туристичний продукт.

Ключові слова: музей, музейний туризм, індустрія гостинності екскурсія.

Скабара Р.М. Музейный туризм как перспективное направление развития индустрии гостеприимства Львовской области.

В статье выявлены и проанализированы современное состояние, проблемы и перспективы вовлечения музейных организаций Львовской области в сотрудничество с индустрией гостеприимства. Отмечено, что это сотрудничество связано с общей ресурсной базой для развития этих видов деятельности, базируется на современных тенденциях как усовершенствования работы музеев, так и в формировании спроса на туристический продукт.

Ключевые слова: музей, музейный туризм, индустрия гостеприимства, экскурсия.

Skabara R.M. Museum tourism as a direction of development of the industry of hospitality of the Lviv area.

In article problems and prospects of involving of the museum organizations of the Lviv area in cooperation with the hospitality industry are revealed and analysed a current state. It is noticed that this cooperation is connected with the general resource base for development of these kinds of activity, is based on modern lines as improvements of work of museums, and in formation of demand for a tourist product.

Key words: a museum, museum tourism, hospitality, excursion.

УДК 359.09

Смирнов І.Г

ЖІНКА, ІМ'Я ЯКОЇ З'ЄДНУЄ ТРИ ТУРИСТИЧНИХ ДИВА УКРАЇНИ: СОФІЯ ВІТТ-ПОТОЦЬКА

Туристичні дива України, що були визначені в 2007 р., мають у своєму складі три, назви яких поєднані з однією історичною постаттю – Софією Вітт-Потоцькою, яку в другій половині XVIII ст. п'ять найбільших